

Die uw jeugd vernieuwt
als die van een arend...

De Reformatie

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

KERKELIJK LEVEN / A. de Snoo

.. dit nummer:

KERKELIJK LEVEN 65

A. de Snoo

Liever op zichzelf?

MEDITATIEF 69

J.J. Dronkers

Het einde in het midden

WANDELEN MET GOD 70

J.T. Oldenhuis

Abba

ACHTERGRONDEN 72

A. Kamsteeg/A. de Ruiter/

H.J.D. Smit

Antwoord op vragen

SCHRIFTSTUDIE 75

K. Harmannij

Salomo en het Hooglied

OPVOEDING
EN ONDERWIJS 78

J. Moes

Organisatie van Gereformeerd
onderwijs in Bellville,
Zuid-Afrika

en verder...

Gedicht

Meegelezen

Column

Uit de kerken

LIEVER OP ZICHZELF?

Vorige week vroegen we uw aandacht voor de Kerkenradendag van de Gereformeerde Bond in de Nederlands Hervormde Kerk,

Op **die** dag liet het hoofdbestuur van de Bond weten geen heil te zien in enige breuk met de kerk, ook al gaafze 'Samen op Weg' met kerken van een inhoudelijk **andere** confessie.

Naar aanleiding van deze kerkenradendag in Amersfoort stelde het **Nederlands Dagblad** een paar vragen aan dr. Ir. J. van der Graaf, de secretaris van de Bond.

Eén van de vragen ging over de gevolgen van genoemd standpunt van het hoofdbestuur voor de zogenaamde 'kleine oecumene'.

Zal een duidelijke stap van de Bond de eenheid binnen de 'gereformeerde gezindte' niet dichterbij brengen?

Van der Graaf blijkt geen hoge verwachtingen te hebben van de zogenaamde kleine oecumene. Ook niet als de Bond meedoet.

En nu even letterlijk Van der Graaf: 'Al die afgescheiden kerken vinden het best dat ze op zichzelf staan.'

Wanneer deze waarneming klopt is er wel iets mis met de 'gereformeerde gezindte'. Is het niet juist gereformeerd om voor kerkelijke eenheid te zijn? Van een gereformeerd mens mag verwacht worden &t hij zich in alles wil laten leiden door de Schrift. Nu de Schrift spreekt duidelijketaal:

Ef. 4 : 1-16, Joh. 17 : 20-26. Helder is ook de samenvatting van tal van Schriftgegevens in art. 28 NGB: het hoort bij de gehoorzaamheid aan Jezus Christus de eenheid van de kerk te zoeken en te bewaren.

Als Van der Graaf gelijk heeft zijn 'al die afgescheiden kerken' kenmerkend de Acte van Afscheiding van 1834 vergeten. Daarin verklaren 'de ondergetekenden, dat zij overeenkomstig het ambt aller gelovigen, Art. 28, zich afscheiden van hen die niet van de kerk zijn, en dus geen gemeenschap meer te willen hebben met de Nederlands Hervormde kerk, tot dat deze terugkeert tot de waarachtige dienst des Heren en tevens gemeenschap te willen uitoefenen met alle ware Gereformeerde lidmaten, en zich te willen verenigen met elke op Gods onfeilbaar Woord gegronde vergadering, aan wat plaats God dezelve ook verenigd heeft...'

Toch zal van der Graaf zijn opmer-

king niet zomaar hebben gemaakt. We doen er op z'n minst goed aan, er niet aan voorbij te gaan. Zelfbeproeving kan nooit kwaad. Vorige week vroegen wij onze broeders en zusters uit de Bond zich eerlijk met de Schrift zelf te willen confronteren. Zij mogen het op hun beurt ook van ons vragen, of we ons ook werkelijk willen inzetten voor de eenheid van de kerk zoals de Schrift en de gereformeerde belijdenisgeschriften daarover spreken.

Waarom niet verder met de NGK?

Hoe sterk leeft het verlangen naar kerkelijke eenheid met andere gereformeerde belijders? Zouden we dat echt fijn vinden of zeggen we het alleen maar 'voor de vorm'? Die vraag is en wordt wel gesteld naar aanleiding van het besluit van de Generale Synode in Berkel m.b.t. de Nederlands Gereformeerde Kerken. Berkel heeft uitgesproken *op dit moment* aan de Deputaten Kerkelijke Eenheid geen opdracht te geven om over te gaan tot samensprekingen met de Nederlands Gereformeerde Kerken. Spoort deze uitspraak wel met de Acte van Afscheiding en – wat meer is – het onderwijs van Christus en Zijn apostelen over de eenheid van de kerk?

Laten we eerst even een klein stukje teruggaan in de geschiedenis. Tijdens de besprekingen van het rapport van de toenmalige 'deputaten kerkelijke eenheid' ter generale synode te Ommen 1993 ging het onder andere over hun opdracht 'landelijke ontwikkelingen in andere kerkgemeenschappen en groeperingen te volgen en daarop te reageren, wanneer daar uit het oogpunt van kerkelijke eenheid reden voor is'. De vraag werd gesteld of het sowieso niet goed zou zijn eens na te gaan of de situatie bij de Nederlands Gereformeerde Kerken zo is, dat er weer samengesproken kan worden. Het gaat hier maar niet om één willekeurige kerkengroep. Het betreft broeders en zusters met wie

wij nog niet zo lang gelden één waren. Her en der wordt (terecht) de pijn daarvan nog ervaren. En ook al zijn er ontwikkelingen die vragen oproepen, van menigeen is bekend dat hij met ons van harte de gereformeerde confessie onderschrijft. Wil je één en ander echter goed in beeld krijgen, dan is een nader onderzoek op z'n plaats.

Tot dat nadere *onderzoek* heeft Ommen toen besloten. Dus nog niet tot samensprekingen zelf, maar een voorafgaand onderzoek om zo bevestigd te krijgen wat oprecht werd gehoopt: ook bij de Nederlands Gereformeerden leeft het verlangen weer samen één te zijn op de 'oude basis' (Schrift en confessie).

In Berkel diende nu het verslag van dit nadere onderzoek.

Naar aanleiding van dat verslag heeft Berkel besloten op dit moment met de NGK niet verder te kunnen gaan.

Voor alle duidelijkheid geven we hier een deel van de tekst van 'Besluit 2' met de daarbij behorende gronden.

De synode besloot

'a. met droefheid en grote teleurstelling uit te spreken dat het door deputaten in opdracht van de Generale Synode van Ommen 1993 verrichte onderzoek geen perspectief heeft geopend om op dit moment aan deputaten de opdracht te geven over te gaan tot samensprekingen op landelijk niveau met de Nederlands Gereformeerde Kerken.

Gronden:

1. op grond van het verslag van een zestal gesprekken van deputaten kerkelijke eenheid met de Commissie voor Contact en Samenspreking van de Nederlands Gereformeerde Kerken alsmede op grond van de besluiten van de Landelijke Vergadering 1994/95 van de Nederlands Gereformeerde Kerken over het Akkoord van Kerkelijk Samenleven en het ondertekeningsformulier (zoals weergegeven in het aanvullend rapport) moet geconstateerd worden:

KERNREDACTIE:

PROF. DR. M. TE VELDE,
DRS. G.J. VAN MIDDELKOOP.

OVERIGE REDACTIELEDEN:

DRS. R. TER BEEK, DRS. B. BOS,
DRS. A.L.Th. DE BRUIJNE, DRS. B. LUITEN,
PROF. DR. C.J. DE RUIJTER,
DS. A. DE SNOO.

MEDEWERKERS:

J.J.D. BAAS, DRS. C.J. HAAK,
J.M. DE JONG, DRS. J. SMELIK,
DRS. H. VELDMAN.

REDACTIE-ASSISTENT:

W.L. DE GRAAFF, Wortmanstraat 138, 8265
AG Kampen, Tel. (038) 3331201.

Alle stukken bestemd voor de Redactie aan:
De Reformatie, Postbus 24, 8260 AA te Kampen.

ADMINISTRATIE/ADVERTENTIES:

Uitgeverij Oosterbaan & Le Cointre B.V.,
Postrekening 406040 t.n.v.,
De Reformatie, Goes, Postbus 25, 4460 AA
Goes. Tel. (0113) 215591.

ABONNEMENT:

f 85,75 per jaar; f 46,25 per halfjaar; studenten
f 70,25 per jaar (binnenland). Buitenland:
f 144,50 per jaar (zeepost).

Een abonnement kan per maand ingaan,
maar slechts beëindigd worden uiterlijk twee
maanden voor het verstrijken van de beta-
lingstermijn (opzegging van jaarabonnement
vóór 1 november, van een halfjaarabonnement
vóór 1 juni).

Losse nummers f 1,95 (excl. porto).

De Reformatie is op cassette verkrijgbaar bij

de Stichting Bralectah.
Tel. (0521) 515946.

ADVERTENTIES:

Prijs: f 0,84 per mm. Contracttarief op aanvraag.

Zonder schriftelijke toestemming van de uitgever is het niet toegestaan artikelen uit dit blad over te nemen.

ISSN 0165-5191

- a. binnen de Nederlands Gereformeerde Kerken bestaat een te grote vrijheid in het omgaan met de belijdenis en tolerantie van afwijking van de belijdenis;
- b. de afspraken binnen het kerkverband van de Nederlands Gereformeerde Kerken geven zoveel ruimte, & een onbekrompen en ondubbelzinnige binding aan de leer onvoldoende wordt gewaarborgd;
- c. de Nederlands Gereformeerde Kerken hebben weliswaar in 1995 een nieuw ondertekeningsformulier voor predikanten vastgesteld, maar de artikelen 2 en 3 van de preambule van het Akkoord van Kerkelijk Samenleven en het feit, dat dit formulier niet als bindend is aanvaard, verhinderen een effectieve hantering van dit formulier;
- d. in deze besluitvorming van de Landelijke Vergadering 1995 en in de stellingname van haar Commissie voor Contact en Samenspreking hebben de Nederlands Gereformeerde Kerken duidelijk laten blijken dat zij de door de Gereformeerde Kerken gekozen en door de eeuwen heen uitdrukkelijk gehandhaafde wijze van omgaan met de binding aan de gereformeerde leer welbewust afwijzen en voor een andere koers kiezen;
- e. zolang de Nederlands Gereformeerde Kerken vasthouden aan de huidige ruimte in de leer en het toezicht daarop, is een verdere verkenning niet zinvol; het verrichte onderzoek heeft duidelijk gemaakt dat het momenteel niet mogelijk is op een verantwoorde manier met de Nederlands Gereformeerde Kerken tot eenheid te komen in gebondenheid aan de leer van de belijdenis naar de regels van een gereformeerde kerkorde.

Intermezzo

Voor we verder gaan met Berkel luisteren we een ogenblik naar een paar reacties uit Nederlands-gere-

formeerde kring. Toen uit het rapport van de deputaten, die het genoemde onderzoek verrichtten, duidelijk werd dat zij de synode helaas niet positief de n kunnen adviseren, reageerde & A.J. Moggré als volgt: *deputaten hebben 'op de hun bekende manier de deur in het slot gegooit'. Ds. W. Smouter vond dat deputaten de zaak wel wat op scherp hadden gezet. Hun conclusie 'verdere verkenning niet zinvol' acht hij boud. Want: ook al zijn er verschillen, uiteindelijk bouwen we op hetzelfde fundament. Ik geef deze reacties door uit het jongste Informatieboekje van de Nederlands Gereformeerde Kerken, onder redactie van drs. H. Algra. Ook ds. Algra is teleurgesteld. Met ds. Moggré vraagt hij zich af of de deur nu echt in het slot moest. Hij weet best van vragen, ook wel in eigen Nederlands gereformeerde kring, bij het Akkoord van Kerkelijk Samenleven 'de wouw in het ambt', maar sluit dit het verdere gesprek uit?*

Nadat hij heeft geconstateerd dat de Nederlands Gereformeerde Kerken door deze zaken steeds meer in een zeker isolement dreigen te raken, pleit hij echter met overtuiging voor voortgang op de ingeslagen weg. Een citaat:

'Wet zou het een groot goed zijn als binnen de Nederlands Gereformeerde Kerken de liefde voor k t Woord van God en voor de gereformeerde traditie gepaard zou blijven gaan met een zo groot mogelijke ruimte om wagen op het gebied van bijvoorbeeld schriftgezag en ethiek te stellen (cursief van mij, AdS). Wanneer binnen onze kerken, in het licht van een geopende Bijbel, eerlijk en open, en met groot geduld met elkaar gesproken kan worden, zouden de kerken (ondanks hun betrekkelijke isolement) voor anderen een voorbeeldfunctie kunnen vervullen.'

Ik constateer twee dingen:

- a) ds. Algra heeft het over de gereformeerde traditie, niet over de gereformeerde confessie. Traditie is breder en ook ruimer. Het kan bij-

voorbeeld ook de gereformeerde kerkorde omvatten, maar dat neem ik nu juist bij een Nederlands-gereformeerde niet zomaar aan. Waarom gebruikt hij dan, terwijl je weet van vragen bij je broeders en zusters op dit punt, tóch het onduidelijke woord 'traditie'?

b) alle mooie woorden over liefde voor het Woord van God ten spijt, blijft er bij deze opstelling ruimte voor bijvoorbeeld de visie van drs. H. de Jong, die de Bijbel niet het Woord van God wil noemen (zoals collega Luiten onlangs nog in dit blad aanwees).

De opmerking van ds Smouter over 'bouwen op hetzelfde fundament' stelt de zaak dan ook mooier voor dan ze is. Was het maar waar, dat we zonder enige reserve van de Nederlands Gereformeerde Kerken konden zeggen: we staan op hetzelfde fundament! Zolang zij daar zelf geen echte duidelijkheid over verschaffen, zijn samensprekingen inderdaad weinig zinvol.

En dus de deur maar dicht?

Nee, wie het zo stelt, doet Berkel geen recht.

Er is nog meer besloten Bijvoorbeeld 'aan de eerstkomende Landelijke Vergadering van & Nederlands Gereformeerde Kerken' een brief te schrijven 'waarin duidelijk verwoord wordt:

- a. dat ons hart naar hen uitgaat vanwege onze verbondenheid aan en de liefde voor het evangelie van onze Here Jezus Christus en dat we graag mogelijkheden zoeken en gebruiken om met hen tot verantwoorde samensprekingen te komen die kerkelijke eenheid beogen.

De synode informeert de LV vervolgens over de zaken die een verhindering vormen voor verdere samensprekingen (vrijheid voor en tolerantie van afwijkingen van de gereformeerde belijdenis), om haar brief zo te beëindigen:

'ons gebed aan de HERE en ons dringend appél op u is dat u deze

verhinderend zult **wegnemen**, omdat deze **naar ons oordeel** de verdeeldheid van Gods kinderen bestendigt'.

Ook uit het laatste besluit over deze zaak wordt opnieuw duidelijk, dat de synode en daarmee de kerken de deur allerminst in het slot hebben willen gooien. Besluit 4 bevat de opdracht aan deputaten **kerkelijke** eenheid om de Commissie voor Contact en **Samenspreking** aan te bieden mondelinge toelichting te geven op de besluiten en de brief van de synode en 'de **contacten met de Nederlands Gereformeerde Kerken voort te zetten zodra zij zich bereid verklaard hebben om een weg in te slaan waarlangs (...) de bedoelde verandering kan worden weggenomen**'.

Fijn dat de synode het w ruim heeft geformuleerd: **'een weg in te slaan'**.

Een klein begin, **een** eerste stap, een duidelijk gebaar, **méer** vragen **we** niet. Met 'minder' kan het **gewoon** niet, of je moet je gereformeerd-zijn opgeven.

De contacten met de CGK

Niet alleen de besluiten m.b.t. de NGK bewijzen, dat dr. ir. Van der **Graaf** wel wat al te generaliserend heeft opgemerkt, dat 'al die afgescheiden kerken het best vinden op zichzelf **te blijven staan**'. Ook het contact met de Christelijke Gereformeerde Kerken laat het tegendeel zien. **Terminste**, van de zijde van de **Gereformeerde Kerken**. Dankbaars met vreugde heeft de synode van **Berkel** kennis genomen van verschillende uitspraken van de christelijke **gereformeerde** synode van **Zierikzee** 1995. Daar bleek namelijk dat de christelijke gereformeerden 'niet langer spreken over ernstige verschillen, die een **belemmering** vormen op weg naar kerkelijke eenheid'. In het verleden namen de christelijke gereformeerden bij herhaling een nogal afwachtende, om niet te zeggen afwende houding aan richting de gereformeerde kerken.

Niet dat dat nu helemaal voorbij is.

De **deputaten** van de CGK hebben bij **alle overeenstemming** die er inmiddels is bereikt (met **name** over de **'toeëigening** van het heil' en het belijden omtrent de kerk), nadrukkelijk de **kanttekening** geplaatst, dat het **nog** wel de vraag is, hoe één en ander functioneert in de praktijk van de 'vrijgemaakte' kerken. Is men daar toch niet helemaal gerust op?

Het viel me op, dat dezelfde vraag terugkeert in het Jaarboek 1996 van de Christelijke Gereformeerde Kerken. Daarin verzorgt ds. -

H.J.Th. **Velema** het **jaaroverzicht**.

Over de **contacten** met de Gereformeerde Kerken schrijft hij **niet** meer dan:

'Op grond van het rapport van deputaten met betrekking tot de (gesprekken met deputaten van de } Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) **werd** geconstateerd, dat er een toenadering tot **een** beter verstaan **van** elkaar **was**. Maar er blijven ten aanzien **van** de **toeëigening** des heils **en** het belijden **omtrent** de **kerk** aspecten over die verder doorgesproken dienen te worden. En **verder**: hoe **krijgt** datgene waarover deputaten overeenstemming hebben bereikt in de praktijk gestalte?' **Jammer** dat dit het enige is, dat het Jaarboek over de Gereformeerde Kerken en de **samensprekingen** vertelt. Moet dit het meeleven en **mee**-bidden van de **kerkleden** bevorderen? Van **een** zo **magere** formulering **verwacht** ik **geen** 'brandende harten'. Tegelijk beseffen **we**, dat die brandende harten niet van **ons** moeten **komen**.

Kerkelijke eenheid **kant** er niet dan door de Here. Het is een **vrucht** van het werk van Zijn Heilige Geest. Maar juist **als** zodanig is het iets **dat** wel roept om ons gebed, ons 'opgeheven hart'. Laten we elkaar daar **dan** wel toe **blijven** aansporen, bijvoorbeeld via een jaaroverzicht...

Ik kan mij **niet** aan de indruk onttrekken, dat '**Berkel**' de uitspraken van '**Zierikzee**' wat al te positief duidt, maar ben intussen blij dat is **besloten** het gesprek voort te zet-

ten om wegen en middelen te zoeken die tot kerkelijke eenheid voeren'. Want als de basis goed is (Schriften confessie), mag een **wat** minder toeschietelijke gesprekspartner **geen** reden zijn, om niet **door** te **praten**.

Om Christus' wil vinden wij het namelijk **helemaal** niet best **om** **ons**-zelf te blijven staan.

Kerkelijke eenheid

Nog één ding naar aanleiding van de **opmerkingen** van **Van** der Graaf over de kerken **van** de 'kleine oecumene'.

Het zijn juist de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) die van **het** begin **af** **aan** niet maar over **'een**-heid van gereformeerde belijders' hebben willen spreken, maar over 'kerkelijke eenheid'.

Want wat is eenheid, als ieder uiteindelijk toch blijft zitten **waar hij** zit? Ook de synode van **Berkel** heeft haar deputaten voor kerkelijke eenheid weer de opdracht meegegeven **dáár** **aan** te **werken**. Als doel van alle **samensprekingen** is **opnieuw** geformuleerd: 'kerkelijke eenheid van de aan de **samensprekingen** deelnemende gemeenten op basis van de Heilige Schrift en in gebondenheid aan de gereformeerde **belijdenisgeschriften**, naar de regels **van een gereformeerde** kerkorde'. Aan dat **doel** behoren allerlei misschien wel **zeer** geliefde 'eigenaardigheden' wel ondergeschikt te worden gemaakt.

Anders wordt het nooit wat. Maar dan toon je je ook niet gereformeerd.

Want wat is gereformeerd?

Toch alles, werkelijk alles, laten brengen onder de gehoorzaamheid aan Jezus Christus, die het Hoofd is van Zijn gemeente. Hierbij **past** geen 'geliever'. Het vereist wel **ge**-**lôôf** en vooral vertrouwen: niet rekenen, niet redeneren, maar **ge**-**woon** gehoorzaam **SAMEN** achter Jezus **aan**.

De in dit artikel genoemde jaarboekjes van de Nederlands Gereformeerde Kerken en de Christelijke Gereformeerde Kerken zijn uitgegeven van Buijten & Schipperheijn in Amsterdam en **kosten** resp. f 16,90 en f 16,50.

M meditatief

*En de HERE zeide tot Jozua: He-
den heb Ik de smaad van Egypte
van ulieden afgewenteld. Daarom
noemt men die plaats Gilgal, tot op
de huidige dag.*

Jozua 5 : 9

Verkiezing

'Bent u zeker van uw verkiezing?'
Pardoes klinkt de vraag. Dat is een
moment om tenminste enige aarze-
ling te voelen. Zeker zijn van je
verkiezing klinkt zo definitief. Je
wilt niet de indruk wekken dat jij
wel eventjes de eindstreep van het
geloof zult bereiken. Je wilt niet ge-
arriveerd overkomen. Er bestaat
toch de mogelijkheid dat je te
vroeg juicht? Belangrijk is het om
bescheidenheid in je antwoord te la-
ten doorklinken.
Het valt niet mee om midden in het
geloofsleven over het einde te spre-
ken.

Te vroeg

Tussen Egypte en Gilgal liggen 40
jaar woestijn. Toen, bij Gilgal de
smaad van Egypte afgewenteld?
Dan ligt het toch voor de hand om
te vragen: pás toen? Dat is laat!
Het is wel verklaarbaar, dat de HE-
RE het zo laat zei. Israël had de be-
vrijding uit Egypte vaak op het
spel gezet. Met dit voik moet je
niet te vroeg juichen.
Juist daarom kun je ook denken: is
dit niet veel te vroeg gezegd door
de HERE? Israël heeft een klein
bruggenhoofd over de Jordaan.
Veel Kanaän moet nog veroverd
worden. Het machtige Jericho
doemt voor hen op. Er kan nog van
alles misgaan, zeker met dít volk.
Ja, ze hebben bij Gilgal geloof ge-

toond door zich zwak te laten ma-
ken met sterke vijanden voor zich:
de HERE was hun kracht toen veel
soldaten ziek waren door de besnij-
denis. Straks zal Jericho alleen
door geloof ingenomen worden.
Maar vlak erna komen Ai en
Achan al. De verovering van Ka-
naän zal ai stroperiger gaan. De uit-
tocht uit Egypte kan alsnog op een
mislukking uitlopen. Israël zit nog
midden in het proces van bevrij-
ding. En er dán al over spreken als
een afgeronde zaak? Zó vroeg over
het einde?

Een mens kan z'n bedenkingen
hebben tegen het spreken van de
HERE.

Volbracht

Te vroeg. Dat idee kan je ook be-
kruipen bij het kruis, waar Jezus
zegt: Het is volbracht. Natuurlijk
weet je wat daarmee wordt be-
doeld: door zijn bloed heeft de He-
re Jezus de prijs voor de zonde-
schuld voldaan. De verbondseis is
volbracht. Aan Gods vraag is vol-
daan. Dit is het beslissende mo-
ment in de geschiedenis. Het is vol-
bracht!

Maar er moet nog zoveel beginnen.
Gods antwoord in Jezus' opwek-
king wacht. Heel dat roepen en ver-
zamelen van de kinderen van het
nieuwe verbond staat voor de deur.
Eeuwen en eeuwen kerkgeschiede-
nis gaan zich aandienen. En het
zijn niet alleen maar flonkeringen
die je daaruit opvangt. Het lijkt ook
nu steeds stroperiger te gaan. Het is
volbracht?

Gods 'ja'

De Heidelbergse Catechismus wil
me leren belijden: 'ja, alsof ik zelf

al de gehoorzaamheid volbracht
had die Christus voor mij volbracht
heeft' (zondag 23). Daar heb je het
weer. Midden in de zonde – zon-
dag 23 belijdt onze vrijspraak –
spreken over het einde van de zon-
de.

In het midden spreken over het ein-
de. Dat wil de HERE ons blijkbaar
goed leren. Zijn toezeggingen zijn
zeer groot!

Als kleine mensen hebben wij een
groot 'ja' van de HERE nodig. Het
ja van 'het is volbracht'. Daarom
spreekt de HERE in het midden
van het einde. Anders kunnen wij
het niet volbrengen. Wij bezwijken
als wij niet steunen op Gods vol-
brengen.

Wij hebben zelfs het 'ja' van de
verkiezing nodig. In de verkiezing
spreekt de HERE in het begin al
over het einde. Gods 'ja' kan voor
ons niet groot genoeg zijn. Geloof
het!

Wandelen met God

Een 'label'

Wie 'abba' zegt, kan rekenen op reactie. Vier letters. Een woord, gevormd door de vier voorletters van eigennamen. Een groep. Internationaal bekend geworden, Maar eigenlijk al weer historie. Zo nu en dan hoor je Abba nog eens een keertje. De naam zal vervliegen. Misschien is ze al wel niet meer bekend bij hen die leven op de ritmes van de eendagscultuur. Zo gaat dat met 'labels'. Opgaan, blinken en verzinken is de gang van ieder 'merk'.

Nogmaals Abba

Abba, een vreemd woord dat bekendheid gekregen heeft lang voor &t Abba zong, en dat bekendheid zal blijven houden, lang nadat Abba is vergeten. Een woord met een heel eigen klank voor ieder die de Bijbel leest en gebruikt. Internationaal. Want in alle talen waarin de Bijbel gelezen wordt, zal men dit woord tegenkomen. Zoals met meer woorden het geval is, hebben de bijbelschrijvers 'abba' onvertaald gelaten. Het is geen Grieks woord. Het is Aramees. Dat was de taal die de Joden sprake19in de tijd dat het Nieuwe Testament geschreven werd. Jezus heeft die taal gebruikt. De Joden in Jeruzalem ook. Alles wat zij gezegd hebben, wordt ons in het nieuwe testament in het Grieks doorgegeven. Maar hier en daar zijn a een paar woorden of uitdrukkingen die de bijbelschrijvers onvertaald hebben gelaten. Talitha kumi (Mc. 5 : 41). Effatha (Mc. 7 : 34). Bar Jona (Mt.

16 : 17). Eli, Eli, lama sabachthani (Mc. 15 : 35). Akeldama (Hdl. 1 : 19). Maranata (1 Kor 15 : M) . Daardoor krijgen ze meer nadruk. Het is alsof de schrijvers willen zeggen: zo klonk het, zo klonk het echt! Dat gebeurt nog als er belangrijke woorden worden geciteerd. Dan moet je de echte klank proeven, En op die manier vinden vreemde woorden ingang in alle culturen en op alle niveaus, Zo heeft het woord 'abba' ingang gekregen bij alle bijbellezers dwars door alle tijden en culturen heen.

Drie keer

Van al die boven geciteerde 'vreemde' woorden geldt dat ze steeds maar één keer worden gebruikt in het Nieuwe Testament. Het woord 'abba' komt echter drie keer voor. Marcus 14 : 36; Rom. 8 : 15 en Gal. 4 : 6.

In Marcus 16 : 36 is het Jezus die het woord gebruikt. Hij is in

Gethsemane. Het moment is vol spanning. Alles is eigenlijk al gezegd. Judas is al bezig. De discipelen maken zijn angst. Tegen de laatste drie die nog bij hem zijn, spreekt Hij er nadrukkelijk over. Hij loopt een eindje van hen weg en knielt. Dat moeten ze hebben gezien. Hebben ze het n@ m, dat Hij toen het woord Abba gebruikte? Riep misschien? Of heeft Hij het later verteld? Hoe dat zij, Marcus hecht er aan, dat we weten dat Jezus toen dat woord gebruikte: Abba, Vader. Een woord van gemeenschap, van appèl, in uiterste nood gesproken, in grote emotionaleiteit geniet: Vader, ik ben zo bang. Tegelijk het begin van een gebed waarin totale afhankelijkheid werd uitgesproken: Vader, aan uw wil wil ik mij onderwerpen. Abba, in die vier letters is dat ogenblik gestold, Daardoor krijgt dit woord de klank van de diepe persoonlijke betrokkenheid op hem met wie de verbondenheid verankerd is in de vezels van je bestaan. En tegelijk de klank van de totale overgave aan hem die de leiding houdt.

In Rom. 8 : 15 en Gal. 4 : 16 is het beide keren Paulus die dit woord gebruikt. Bij een beetje meer dan oppervlakkig lezen valt er meer dan één enkele merkwaardige overeenkomst op.

Beide keren gaat het om een uitroep die Paulus a d e m in de mond legt. Beter: het is niet Paulus die deze uitroep anderen in de mond legt, maar in beide teksten is het de Geest die dat doet. En beide keren wordt die Geest in verband gebracht met de positie van zonen: het is 'de Geest van het zoonschap', welke de lezers van de Romeinenbrief laat roepen: Abba

En het is 'de Geest **van** Gods Zoon', welke in de lezers van de Galatenbrief roept: Abba. Het is dus maar geen uitroep **die** een mens heeft bedacht, iets **intiem**, iets moois of iets emotioneels. Wie de **Geest** heeft gekregen, die zegt het. En die alleen mag het. En dat is **de** Geest die 'ontvangen' is of 'uitgezonden' is 'in de harten'. Het gaat dus om iets dat bij een bepaalde positie behoort. En die positie is niet onduideelijk: het is de positie van **'zonen'**. Kinderen dus. Dat woord Abba komt niet zo maar 'uit de lucht vallen'. Het past juist bij die speciale positie van kinderen. In die positie is het verankerd als het **ware**, verankerd in de vezels van je **bestaan**. Je zegt **alleen** maar 'vader' tegen iemand, als je zijn 'kind' bent. **Een ander** heeft dat recht niet. Abba zeggen tegen God, dat is iets dat je niet **zomaar** doet! Dat moet je 'gegeven' worden. **Geschonken** door G d zelf. **Natuurlijk**. U hebt dat allemaal 'ontvangen' zegt Paulus tegen de **Romeinen**. Die Geest is in onze harten 'uitgezonden', schrijft hij aan de Galaten. Dat zijn toch merkwaardige bewoordingen: ze **zeggen** ons, dat er van een verbondenheid sprake is **met** God die op de noemer van het **'zoonschap'** wordt gezet. Kinderen ben je niet zo maar. Aangenomen **kinderen** helemaal **niet**. Maar als je **het** bent, dan mag je 'vader' zeggen. **Allemaal**. En tenslotte gaat het beide keren om 'roepen'. Dat is op zijn minst krachtig spreken: de emotionele geladenheid en de diepe verbondenheid komen daarin **mee**. Het is maar geen los woordje dat zomaar ergens heen naar toe geworpen wordt als een snipper papier. Het is een woord waarin een verhouding is gesteld.

Pappa?

Men heeft in dat vreemde woord 'abba' een kinderwoord vermoed. Je zou het dan **eigenlijk** moeten **vertalen** met 'pappa'. En het werd een strelende gedachte gevonden, dat

je sinds Jezus dit **woord** heeft gebruikt, nu ook zo kinderlijk met de vader in de hemel mag omgaan. Dat zou nu het nieuwe zijn in de **omgang** met de **grote** God, dat je zomaar als een kind tegen hem brabbelen mag. Abba is **een** 'brabbelwoord'. En bidden **wordt** babbelen. Alles is **goed**. Het kindje spreekt met zijn pappa.

Die theorie is al **lang** losgelaten. De **vadernaam** wordt wel niet vaak, maar wel heel nadrukkelijk in het OT gebruikt. Wat dat **betreft** is er dus **niet zo maar** even **een tegenstelling te construeren** tussen de **afstandelijkheid in de omgang** met God in het Oude Testament en de **intimiteit** van die omgang in het Nieuwe. De Aramese citaten moeten de bedoeling hebben gehad om een heel belangrijk moment vast te leggen. Niet maar van gebabbel, maar van uiterste **emotionaliteit** en **diepe afhankelijkheid**. **Jezus gebruikte** ineens dat **woord**. **Hij moet het** uitgeroepen hebben. Paulus neemt het over. **Hij zet** het op de **noemer** van de Geest. Dat is nu het **woord waar** mee je God mag aanspreken. In **de emotionaliteit** en **diepe afhankelijkheid**. Er zit volume in dat **woord**. Het **wordt geroepen**. Uit de diepte. Naar omhoog. Het is **de** Geest zelf die dat leert. De Geest van het zoonschap. Er is iets gebeurd: er is een nieuwe verhouding gelegd, je **mag dichtbij komen**. **En tegelijk is het de grote God**, tegenover wie je **afhankelijkheid** betuigt. Abba, is geen **brabbelwoord**, het is het **woord** waarin **verbinding** en eerbied zich **samenvoegen** in vier letters.

Bidden

Dat is nu bidden: je komt tot Vader. Hij is dicht bij. En tegelijk hoog verheven. Abba. En ieder mag dat woord gebruiken, in alle talen. J o d e n Griek, Nederlander en Portugees. Daarin staan ze **even** ver van God af en even dicht bij hem. Het is **een** internationaal woord geworden dat dwars door al-

le tijden en culturen heen breekt. De misvatting, dat **het** in **dit** woord om een **kinderwoordje** zou **gaan** kan leiden tot gebrek **aan** eerbied. Bidden vergt nadenken. Tot **wie** spreek je? Abba. Dat **bepaalt** de 'afstand'. Dat bepaalt de 'nabijheid'. Bidden vergt **voorbereiding**. **Vraagt** nadenken. Vraagt **bewustwording** van de verhouding. Vraagt **kennis van de woorden** die de **Geest** in de **mond** legt. Vraagt **kennis** zelfs **van kleine woordjes**, die de bijbelschrijvers met opzet onvertaald **gelaten** hebben, om ons des te meer aan het **denken** te zetten.

In deze **rubriek** schrijven we over de omgang met **God**. Het gaat vaak **om** praktische dingen. Het **moet** **eigenlijk** **direct** landen in de **alledaagse** werkelijkheid. Dat is wat anders dan **exegeses** geven en woordstudies betrachten. Ziet u intussen dat de omgang met God gediend is met stukjes exegese en met spitse **woordstudies**?

Eén woordje. Vier letters. Abba.

ANTWOORD OP VRAGEN

A. Kamsteeg/A. de Ruiter/H.J.D. Smit

Achtergronden

In twee artikelen zijn we ingegaan op de tekst van Romeinen zes, zeven en acht. We menen aangetoond te hebben dat de uitleg, dat Romeinen zeven het normale christelijke leven schildert, eenzijdig is en schipbreuk leidt op de uitspraken van de apostel zelf. We hebben tevens aangewezen dat Paulus ons tot echte levensheiliging oproept, zonder dat hij perfectionisme en zondeloosheid leert. Het is en blijft een strijd om te blijven en te groeien in het geloof; om te groeien in het 'in Christus' en zo in de heiliging. In dit artikel willen we tenslotte nog ingaan op een aantal vragen, die kunnen opkomen en ook wel gesteld zijn.

Een tweedeling?

Allereerst de algemene vraag of een hernieuwde aandacht voor genade en heiliging niet een tweedeling in de gemeente veroorzaakt. Een tweedeling tussen mensen die wel en niet 'het licht' hebben gezien. Is dat geen elite? Zijn er gevorderden, dorren en uitvallers? Dit is wel verwijtend gevraagd, want dit zou volgens de schrijvers geheel onbijbels zijn. De eenheid van de gemeente wordt zo immers stukgebroken.

Maar wie in de gemeenten om zich heen kijkt zal moeilijk kunnen ontdekken dat er verschillen zijn. Zulk onderscheidingen komen we ook in onze eigen belijdenissen tegen. Dit onderscheiden in de gemeente is vanzelfsprekend. Want

waar groei is (Ef. 4 : 15, 16) zal vanzelf ook verschil in vordering zijn.

Het onderscheid wordt echter misbruikt als gelovigen zich aan elkaar gaan meten. Dat is ongeestelijk. Want wat hebt u dal u niet ontvangen hebt? Dan zouden mensen zich boven elkaar gaan verheffen. We moeten onszelf niet meten aan elkaar, maar aan God. Wie zich vergelijkt met andere christenen zal of vervallen in wanhoop of in een ondragelijke zelfvoldaanheid. Geen van beide is de bedoeling van het evangelie.

Wat dan wel? Gods Woord laat ons Wen, wat zijn doel met ons leven is. 'Gij dan zult volmaakt zijn, gelijk uw hemelse Vader volmaakt is' (Matth. 5, 48). Dit doel zal God in ons leven realiseren op de nieuwe aarde. Hier en nu gaai het erom,

dat Gods kinderen op de weg zijn daarnaar toe: 'Het pad der rechtvaardigen is als het glanzende morgenlicht, dat steeds helderder straalt tot de volle dag' (Spr. 4 : 18). Wat ons in deze tekst opvalt, is

- dat er volgens de Bijbel rechtvaardigen bestaan, zo u wilt geloofshelden;
- dat deze helden zich niet als 'elite' kunnen op stellen; vanwege het feit dat zij & volle dag ook nog niet bereikt hebben;
- dat het leven met God vergeleken kan worden met de opgang van de zon, en dat God zo in zijn wijsheid zijn kinderen wil laten groeien in geloof en goede werken.

Onze vraag blijft, of er onder ons voor dit pad der rechtvaardigen wel voldoende oog en oor is.

Zondag 44

Sommigen hebben gevraagd: spreekt zondag 44 van de catechismus geen heldere taal, als hij zegt, dat zelfs de allerheiligsten niet meer dan een klein begin van de gehoorzaamheid aan God hebben? Is nadruk leggen op heiliging en spreken over groei en verschillen tussen gelovigen dan niet vreemd? We zouden hierop willen antwoorden, dat juist ook de catechismus her zegt, dat er allerheiligsten bestaan. Bestaan er allerheiligsten, dan leven er ook heiligen. Lopen er heiligen op deze aarde rond, dan ook mensen die verlangen naar geestelijke groei.²

Het is maar van welke kant je het bekijkt. De allerheiligsten in de kerk zou je kunnen vergelijken met

wolkenkrabbers. Sta je als mens aan de voet van zo'n immens gebouw, dan m& je wel onder de indruk raken van zo'n fantastisch **bouwwerk**. Maar, stellen wij ons voor, zou God nu zo **onder** de indruk zijn van de grootte van een **wolkenkrabber**, wanneer Hij van **boven** uit de hemel omlaag kijkt? Jesaja was zo'n **allerheiligste** uit het Oude Testament. **Oog** in oog met God heeft hij volgens Jes. 6 niets meer te vertellen...

Uitleg van Romeinen 6 : 7

Paulus schrijft in Rom. 6 : 7 het volgende: 'Wie gestorven is, is **rechtens** vrij van de zonde'. Wat betekent 'rechtens' in dit **vers**? Dit is belangrijk, want iemand **beveerde** dat Paulus **hiermee** bedoelt dat **onze bevrijding** van de macht van de **zonde** wel een **rechtswerkelijkheid** is, maar dat we **niet** moeten denken, dat die **meteen** ook daadwerkelijk **zichtbaar/ervaarbaar** wordt. Het is eigenlijk een **belofte**. Bevrijding van de zonde is **be-loofd**, maar we hebben die bevrijding nog **niet**.

Het hele betoog in Romeinen 6 **maakt** ons echter **wantrouwig** ten opzichte van deze uitleg van vers 7. Paulus **zegt** **toch** keer op **keer**, dat we zijn vrijgemaakt van de zonde en daarom **anders** kunnen leven! En hij heeft niet één keer de behoefte deze uitspraken te nuanceren met het **woordje** 'rechtens'. Als we het nader **bekijken** blijkt, dat hij **deze** behoefte in **vers** 7 ook niet heeft. Het woordje 'rechtens' is in de bijbelvertaling van het **NBG ingesmokkeld**. **Iedere** bijbel-lezer **kan** dat met & Staten-Vertaling in de hand **controleren**. Het staat er niet. **Ook** geven de **Staten-vertalers** in de **kanttekeningen** als uitleg: hier wordt gesproken over de vernietiging van de macht van de zonde (niet **alleen** de vergeving). Het dogmatisch onderscheid **tussen** belofte en werkelijkheid heeft **haar** goed recht. Maar laten we dit onderscheid als het **gaat** over heiliging precies **zo gebruiken** als wan-

neer we het hebben over **bijvoor-beeld** de vergeving. Door het **ge-loof** worden Gods beloften ons deel. Zoals dat geldt voor de bevrijding van de schuld van de zonde, zo geldt dat op precies **dezelfde** manier **ook** voor de bevrijding van de macht van de zonde.

Op mijzelf teruggeworpen?

Sommige mensen voelen zich op zichzelf **teruggeworpen**, als ze horen **over** de mogelijkheid van **ge-loofsgroei**. Ze zijn bang **terecht** te komen in een wettisch klimaat van moeten, moeten en nog eens **moeten**. En als je **niet** groeit in je **ge-loof**, dan... Volgens **sommigen** kan dit zelfs broeders en zusters in psychische nood schade berokkenen. Hierboven hebben we al **geschreven over elkaar de maat nemen**. **Hieraan** willen we nu toevoegen, dat Paulus ons in zijn **Romeinen**-brief juist wil **afhelpen** van dat **eeu-wige** geploeter in eigen kracht. Wie het heeft **over** de bevrijding van de macht van de **zonde**, heeft het dus onmiddellijk over Degene, die de mens uit deze macht bevrijdt. Heel het christelijk **leven** mag **rusten** op Gods genade. Dat leert Paulus in **een** brede verhandeling in **Romeinen 3 t/m 5**. Waar de zonde toenam, is de genade meer dan overvloedig geworden! Maar worden wij nu, wanneer Paulus in de hoofdstukken 6 t/m 8 gaat spreken over heiliging, teruggeworpen op onszelf? Het verrassende is, dat er juist sprake is van het **tegen-deel**. Paulus laat in Rom. 6 zien, dat Gods genade ook alles **te** zeggen heeft op het 'gebied' van de heiliging! Het blijft genade! De **rechtvaardigmaking** is genade, **maar** de heiligmaking is dat ook! Dat is de **diepe** betekenis van Rom. 6 : 14: 'De **zonde** zal over u geen heerschappij voeren, **want** gij zijt niet onder de wet, **maar** onder de genade'. Daarom is **ge-loofsgroei** mogelijk, omdat **God** in zijn genade **ons** niet **alleen vrijmaakt** van de schuld, maar **ook** de macht van de zonde (zie ook **Heid. Gt. antw. 86**).

Hier komt het op aan: wij zullen ons in geloof telkens **weer** richten op onze verbondenheid met Christus. Over 'op jezelf teruggeworpen' gesproken! Neen! Op **Christus** geworpen!

Ons inziens bespreekt Paulus in Romeinen twee manieren om God te dienen. De eerste is God dienen in de oude staat van de letter. **Nota bene**, daarin **kunnen** zelfs wedergeboren **christenen** terugvallen. **Helaas** zitten **veel** christenen gevangen in een wettisch leven. En dat juist werpt mensen terug op zichzelf. Het treurig resultaat van deze **ijveri-**ge Godsdienst uit en met onszelf laat Paulus ons scherp horen in **Rom. 7**. En dit dienen van God in de oude staat van de **letter** is zo'n constant en reëel gevaar, dat Paulus niet schroomt zijn woorden in de tegenwoordige **tijd** neer te zetten. Dat wil zeggen, **ook** Paulus zelf beleeft dit gevecht. Hoe vaak leven wij niet in de Geest (verbonden aan Christus), **maar** toch **zo-**maar weer opnieuw in het vlees (vanuit eigen kracht). Zie **ook** ons tweede artikel.

Maar let nu op. Rom. 7 is niet Paulus' eindstation, zoals **sommigen schijnen te denken**. Paulus wil ons juist leren dat er door Gods genade een nieuwe manier is **om** God te dienen: in de nieuwe staat van de Geest (Rom. 7 : 6)! Dat is de jubel van **Rom. 7 : 25**: Wit zal mij verlossen uit het lichaam van deze dood? God zij **dank**. Door Jezus Christus! Wij zijn niet aan onszelf **overgeleverd**, maar mogen God dienen in **de Geest**.³ En **dat** begint in dit leven. Al zullen we **de** volkomen verlossing pas bij de dood of bij Christus' **wederkomst** ervaren. Misschien is het goed hier nog **te wijzen** op de profeten, **die van deze** omwenteling, die **Gods** genade **te-weeg zou** brengen, geprofeteerd hebben: 'Mijn Geest zal Ik in uw binnenste geven en **maken**, dat gij naar mijn inzettingen wandelt en naarstig mijn verordeningen onderhoudt' (Ezech. 36 : 27, verg. Jer. 31 : 31-34).

Ook antwoord 60 van de catechismus zou ons ontmaskeren als dwalenden. **Belijden** we daar immers niet, 'dat wij nog **altijd** uit zijn op elk kwaad'? Hoe kunnen wij dan spreken van de bevrijding van de macht van de zonde?

In de eerste plaats: niet wij spreken over bevrijding van de macht van de zonde, maar dat doet de apostel Paulus (**Rom. 6 : 2, 4, 22, 8 : 24**).

In de tweede plaats: **de belijdenis van de kerk** spreekt **hier** ons inziens **over ons** vlees, **over** hoe wij zijn en doen als wij niet 'de **hand** van Christus vast houden' (zie ons **vorige** artikel). Wij **zouden** deze confessionele uitspraken in een lijn willen zien met Paulus' betoog in **Romeinen 7**. Maar nogmaals, dit is niet het hele verhaal: **ook** de catechismus leert ons, dat het niet **anders** kan, of **ieder** die door waar geloof (!) in Christus ingeplant is, brengt vruchten van dankbaarheid voort (antwoord 64).

Dit had de catechismus ook al eerder anders verwoord in antwoord 8. Daar wordt gevraagd: 'Zijn wij zo verdorven, dat wij helemaal onbekwaam zijn tot iets goeds en uit op elk **kwaad**'? De **Heidelberger** antwoordt nu niet met een simpel 'ja', maar **belijdt de weg van God** tot een nieuw leven. 'Ja,' we zijn helemaal onbekwaam (**Rom. 7!**)..., 'behalve **wanneer** wij door de Geest van God opnieuw geboren worden'. **We stemmen hier van harte mee in. Immers**, om het nog een keer met Paulus te zeggen: **De zonde zal over u geen heerschappij voeren, want gij zijt niet onder de wet, maar onder de genade** (**Rom. 6 : 14**).⁴

Bevestigingen

Helder is ook **antwoord 127**: 'wij zijn van **onzelf** zo **zwak**, dat wij zelfs geen ogenblik kunnen **standhouden**... Daarom bidden wij U: wil **ons** toch sterken door de kracht van uw Heilige Geest, zodat wij in deze geestelijke strijd niet het on-

derspit delven, maar altijd krachtig tegenstand bieden (!), totdat wij uiteindelijk de **volkomen** overwinning behalen'. Zonder wedergeboorte en kracht van boven zal het ons dus nooit lukken om krachtig tegenstand te bieden. Maar met wel.

Duidelijk wordt het ook **gezegd** in de Dordtse Leerregels hfdst. V. Daar staat dat de gelovigen in hun zwakheid elke dag **weer** zondigen. Maar in **één adem vervolgt de kerk**: 'Ook gaan zij steeds **meer** het vlees doden door de Geest der geboden en door zich te oefenen in een godvrezend leven en zij verlangen vurig naar het **bereiken** van de **volmaaktheid**' (D.L. V.2).

Ook deze belijdenis gegevens bevestigen dat Romeinen 7 niet **alles** zegt als typering van de christen.

Spanning

Je zou kunnen zeggen, dat er een **spanning** zit in onze belijdenissen en in onze **formulieren** tussen aan de ene kant verootmoediging en schuldbelijdenis en aan de andere kant **geloofsgroei** en in **Christus** zijn. Aan de ene kant stelt ons **avondmaalsformulier**, dat we **mid-**den in de **dood** liggen, omdat wij ons leven buiten onszelf in Jezus Christus zoeken. Aan de **andere kant bidt het** formulier in geloof: **Gef** dat wij niet meer in **onze** zonden leven, maar Hij in ons en wij in Hem.

Het is deze spanning van de **geloofs**strijd, die we **ook** aantreffen in de hoofdstukken zes, **zeven** en acht van Romeinen en **bijvoorbeeld** ook in de eerste brief van Johannes, hoofdstuk I en 2. Aan de ene kant misleiden wij onszelf als we zouden **beweren** geen zonde te hebben (1 Joh. 1 : 8.10; 2 : 1.2). **Aan de andere kant** valt het op, hoe onbekommerd bijna Johannes in een adem door (!) kan spreken over de noodzaak en **het feit** van een christelijke levenswandel: 'Dit schrijf ik u, opdat gij niet tot zonde komt'

(1 Joh. 2 : 1, vergelijk 1 Joh. 1 : 6.7; 2 : 6; 3 : 6, 7).

Wie slechts aandacht **vraagt** voor één kant wordt eenzijdig en haalt de spanning of beweging uit het christelijke leven. Het gevolg is dan frustratie of **grijze** matheid.

¹ Zie o.a. D.L. I, 12, 16; V. 4

² We verwijzen hier met instemming naar G. Gunnink (Ref. 71, pag. 684 ev.), die aandacht waagt voor de mogelijkheid van 'forse groeiverschillen' binnen de ene gemeente van Christus.

³ Voor de goede orde: een beroep op Rom. 7 : 26 kan deze jubel van Paulus, die hij in vs. 25 niet **meer** kan inhouden, niet te niet doen. Vs. 26 is een afsluitende zin, waarmee Paulus slechts zijn betoog van Rom. 7 menvat. Dit vers is **niet** & afgeronde conclusie van het hele betoog van Paulus in de hoofdstukken 6 t/m 8, zoals sommigen lijken te denken. Dit strijdt rechtstreeks met vs. 25 en ook met het feit, dat heel hoofdstuk 8 nog volgt. Ook zou vs. 26 als eindconclusie strijden met bijvoorbeeld 8 : 2 en 4. Maar ook met de spits van heel Paulus' betoog. Wanneer 7 : 26 als Paulus' eindconclusie zou moeten gelden, dan zou Paulus ons eigenlijk met het mes van de zonde in de buik laten zitten. Dat zijn bedoeling een gans andere is, blijkt uit Rom. 6 : 1.2! Mogen wij bij de zonde blijven, opdat de genade toeneemt? Volstrekt niet! Immers, hoe zullen wij, die voor de zonde gestorven zijn, daarin nog leven?

⁴ Het gaat ons, gezien al de bijbelse en confessionele gegevens, dan ook veel te ver, wanneer met een beroep op Rom. 7 zonder nuancering geschreven wordt: 'Paulus weet van zichzelf dat hij onder de zonde verkocht is: een gedwongen slavernij.' (Nader Bekken, febr. 1996, pag. 33-34).

'Hooglied. Van Salomo.' (1 : 1)

S

schriftstudie

Het boek Hooglied is niet gemakkelijk uit te leggen. Dat geldt voor allerlei details, maar meer nog voor de grote lijn: hoe moet je dit boek benaderen? Waar vinden we de sleutel voor het geheel? De figuur van Salomo speelt daarbij een zekere rol: hij wordt genoemd in het eerste vers, het opschrift. Maar wat heeft Salomo dan precies met het Hooglied te maken? En hoe kun je dat nuttig maken voor de uitleg van dit boek?

Auteur?

Vanouds bestaat er de opvatting dat Salomo gezien moet worden als de schrijver van het boek. Salomo als auteur. Zo is het bijvoorbeeld gesteld door de Kanttekenaren bij de Statenvertaling.

G.Ch. Adders heeft daar echter twee bezwaren tegen ingebracht. De eerste is dat de vertaling 'van Salomo' niet dwingend is. Het Hebreeuws heeft namelijk een extra woord, *asjer*, dat wel aanduidt dat er een zekere betrekking is tussen Salomo en het Hooglied, maar niet precies aangeeft hoe die betrekking dan wel is.

Zijn tweede bezwaar is dat het boek Hooglied wel enkele malen over Salomo spreekt (met name in 3 : 6-11 en 8 : 11, 12), maar dat doet op een manier die niet goed past bij Salomo als schrijver.

Hoofdpersoon?

Zelf meent Aalders dat Salomo te zien is als hoofdpersoon in dit boek. Hij heeft het niet zelf geschreven, maar komt wel telkens

aan het woord als de verliefde bruidegom. Dus niet het Hooglied 'van' Salomo, maar het Hooglied 'op' Salomo.

Hierin is Adders bestreden door H.M. Ohmann. Die wijst er op dat de mannelijke geliefde steeds wordt beschreven als een jongen van het platteland, een herder (zie bijv. 1 : 7, 8). Het hele doen en laten van deze figuur is moeilijk te verenigen met een machtige koning als Salomo was.

Verder meent Ohmann dat het Hooglied nogal afstandelijk over Sdomo schrijft, vooral in 8 : 12: 'de duizend laat ik aan u, Salomo'. Laat Salomo geluk hebben met zijn harem van duizend vrouwen, de jongen van het Hooglied heeft genoeg aan zijn ene.

Contrastfiguur?

Ohmann denkt daarom eerder aan Salomo als 'randfiguur', als 'decor'. Hij vormt de achtergrond voor dit liefdesgebeuren. En dan vooral met contrastwerking: tegen de pompeuze achtergrond van Salomo met zijn grote aantallen en al

zijn uiterlijkheden, komt de zuiverheid van de liefde tussen de werkelijke hoofdpersonen nog beter uit. Een soortgelijke opvatting, maar dan nog sterker, vinden we bij J.H. van der Hoeven. Volgens hem is Salomo de figuur die laat zien hoe het niet moet. Het boek Hooglied is een 'protest-song' tegenover Salomo.

Je zou dan echter een ander opschrift mogen verwachten, waarin die tegenstelling wat duidelijker wordt verwoord. Maar 1 : 1, hoe vaag geformuleerd ook, geeft toch wel aan dat het Hooglied en Salomo bij elkaar horen: niet een lied dat zich tegenover hem plaatst, maar een lied dat bij hem past. Datzelfde bezwaar heb ik tegen de aanpak van Ohmann: bij hem wordt Salomo wel heel erg tot een randfiguur. Eigenlijk kan hij wel gemist worden. De prominente plaats van Salomo, in het opschrift van het boek, komt zo niet geheel tot zijn recht.

Hulp bij de uitleg

Aalders heeft gelijk dat de verwijzing naar Salomo in 1 : 1 wat vaag is geformuleerd. Al zou ik dat niet, zoals hij doet, verbinden aan dat extra woordje *asjer*. G. Gerleman heeft dat woordje anders verklaard. Omdat het woord 'Hooglied' in het Hebreeuws een samengestelde term is, zou een extra voegwoord passend zijn. Maar er zijn ook wel andere verklaringen gegeven. Belangrijker is wat er volgt na dat *asjer*. Daar staat de uitdrukking *le-Salomo*. Een soortgelijke uitdrukking als we aantreffen boven veel psalmen. Daar is het meestal *le-David*, in de vertaling 'van David'. Maar dat hoeft niet altijd te beteke-

nen dat David zelf ook de dichter was. Vergelijk bijvoorbeeld Psalm 11. 'Voor de koorleider. Van David' staat daar boven. Maar je kunt het **evengoed** omgekeerd **vertalen**: 'Van de koorleider. Voor David'. Want zowel die 'koorleider' als David hebben in het Hebreeuws het voorvoegsel *le*.

Het punt is **namelijk** dat dit voorzetsel niet zozeer wil aanduiden wie nu precies de auteur is van de psalm. Daarin zijn wij wel **geïnteresseerd**. Als **wij** een gedicht in handen **krijgen**, willen we **graag** weten wie het heeft geschreven.

Maar de **opschriften** boven de psalmen hebben een andere bedoeling. Zij vertellen ons in welke richting je moet **denken** bij **die bepaalde** psalm. Dat is **namelijk** de normale betekenis van **het** voorzetsel *le*: het wijst een bepaalde richting **aan**.

Als een **psalm le-David** is, wil dat zeggen: denk bij deze psalm aan David. Meestal **zal** dat betekenen dat David de sprekende persoon is in die psalm. **Ook** kan het betekenen dat David de **dichter** is. **Maar** dat laatste is slechts bijzaak. De hoofdzak is dat door de verwijzing naar David de psalm aan duidelijkheid zal winnen. De psalm wordt in een bepaald kader gezet.

Om diezelfde **reden** wordt in de opschriften van de psalmen een paar keer **verwezen** naar concrete gebeurtenissen uit het **leven** van David. Psalm 3: 'Een psalm van David, toen hij vluchtte **voor** zijn **zoon** Absalom'. Bij **zo'n** opschrift moet je je niet **gaan** afvragen of David er wel tijd **voor** had om **tijdens** de vlucht nog zo'n **psalm** te dichten. Want dat is niet gezegd! Het opschrift wil alleen maar zeggen dat we bij deze **Psalm** aan David moeten **denken**, op de vlucht voor Absalom. En **dan** kan het **best** zijn dat David dit lied pas veel later **geschreven** heeft, om achteraf te verwoorden **wat** hij tijdens die vlucht heeft gedacht en gebeden. Het kan zelfs zijn dat een **hofdichter** dit voor David heeft gedaan. **Wat** geeft het? De menselijke auteur is van minder belang. De hoogste Au-

teur is de Heilige Geest, die **ons** **voor** het **goed** verstaan van de Psalm een **duidelijke** aanwijzing geeft: weet je nog van David toen hij vluchtte voor Absalom? Welnu, daar gaat deze Psalm over.

Salomo als 'referentie-kader'

Terug naar het Hooglied. Met Aalders **kunnen** we **instemmen** dat de verwijzing naar **Salomo** in het o p **schrift** niet hoeft te betekenen dat Salomo de dichter is. Eerder valt met Ohmann te denken **aan Salomo** d s 'referentie-kader'. Hij vormt de achtergrond, het decor voor dit lied. We hebben immers vastgesteld dat k-Salomo **wil zeggen**: **kijk** maar **naar Salomo!** **Dan** begrijp je pas goed wat dit lied te **zeggen** heeft.

Alleen **blijf ik met Ohmann** van mening **verschillen** over de verdere invulling van dit decor. Zoals gezegd wordt Salomo bij Ohmann tot een randfiguur, een decor dat slechts op de achtergrond aanwezig is en steeds **meer contrastwerking** krijgt: laat Salomo zijn gang maar gaan, wij doen het anders. Naar **mijn mening** vraagt het opschrift om een meer positieve **invulling**. **Kijk** maar naar Salomo! Dan zie je pas goed **welke** heerlijkheid in dit lied beschreven **wordt**.

Afstand is nog geen afwijzing

Het argument van Ohmann is vooral dat in het Hooglied zo afstandelijk **over** Salomo geschreven wordt. Ik kan **daarmee instemmen** als hij net **als Aalders** daarmee bedoelt dat **het lid** niet de **indruk wekt** door Salomo **zelf** geschreven te zijn. Maar dat is **iets** anders **dan** dat de dichter van **het** Hooglied **bewust** erop uit zou **zijn** om afstand te nemen van koning **Salomo**. Die afstand proef ik tenminste **niet** in 3 : 6-11, met een **beschrijving** van Salomo's **draagkoets**. Ohmann merkt op dat daarbij wel **veel** aandacht uitgaat naar de **voorwerpen** in plaats van naar **levende mensen**. Er **wordt** wel verwezen naar een

bruiloft, maar bruid en bruidegom blijven buiten **beeld**. Toch lijkt me dat onvoldoende om het op te **vat-**ten als **een** contrast met wat volgt in hoofdstuk 4, de levendige beschrijving van **het** lichaam van de vrouw. Er wordt immers **nadrukke-**lijk aandacht gevraagd voor die pracht en praal van Salomo. Er wordt vol bewondering over geschreven, zonder een kwaad woord. Geen contrast, maar een passend **decor voor** wat volgt. Sterker **lijkt** de verwijzing naar 8 : 11 en 12, v o d **als** daarin een toespeling gemaakt zou zijn op de duizend **vrouwen** van Salomo. Maar is dat zo **waarschijnlijk**? In vers 11 wordt gesproken over duizend **zilverlingen**, als kostprijs voor de **vruchten** uit Salomo's wijn-gaard. **Vers** 12 zegt **dan** letterlijk: 'de duizend voor u, Salomo!' Met andere **woorden**, de persoon die hier spreekt is bereid de **prijs** te betalen. Duizend zilverlingen voor Salomo, en **ook** nog eens **tweehon-**derd voor de bewakers.

Waar dat precies **betrekking** op heeft, blijft dan nog de **vraag**. De beeldspraak van deze **verzen** is niet zonder **meer** duidelijk. Maar in ieder geval lijkt het mij dat je er geen argument aan kunt ontleen voor een afwijzende houding tegenover Salomo. Integendeel zelfs.

Het rijk van Davids zoon

We beschouwen Salomo dus in positieve **zin** als kader voor **het boek** Hooglied. Waarbij het lied zelf **verwijst naar de grote welvaart** die er in de tijd van Salomo **gekomen** is. Het meest duidelijk **gebeurt** dit in 3 : 6-11 (de draagkoets van **Salomo** is aan **alle kanten** schitterend **ver-**sierd), **heel kort ook** in 1 : 5 (de kleur van de gordijnen van Salomo geeft **de toon aan**), en waarschijnlijk toch **ook** in 8 : 11, 12 (de wijngaard van Salomo levert **uiterst** - - **kostbare vruchten** op).

Dat **kant** overeen met het beeld dat de boeken **Koningen** en **Kronie-**ken geven van deze tijd: een overvloed **aan** kostbare **schatten**, een

tijd van ongekeende welvaart, ge-
waarborgd door een stabiele vrede.
Wel vertelt het boek Koningen in
een nabeschuwing over de duizend
vrouwen van Salomo en de af-
goderij die zij met zich meebrach-
ten. Maar het is beslist niet de be-
doeling dat deze minpunten de
beeldvorming over Salomo gaan
beheersen! De Here zelf zegt dat
met zoveel woorden in I Koningen
11 : 34. Salomo zal ondanks zijn
zonden levenslang aanblijven als
vorst in vrede, 'terwille van mijn
knecht David'. God had het aan Da-
vid beloofd: uw zoon zal voor Mij
een huis bouwen en zijn koninkrijk
zal stabiel zijn (2 S m . 7). David
heeft toen wel begrepen dat deze
profetie verder reikte dan Salomo;
uiteindelijk ging het om het eeuwi-
ge vrede-rijk van de grote Zoon van
David, de Christus. Maar het rijk
van Salomo mocht daar al een eer-
ste afbeelding van vamen. Daar-
om weigert de Here om het koning-
schap van Salomo halverwege af te
breken. Terwille van David, beter
gezegd terwille van de Christus
moet Salomo zijn taak afmaken.
Hij moet en zal de koning zijn die
vertelt over de grote Koning. En
zijn koninkrijk zal iets laten zien
van het eeuwig Koninkrijk, dat
niets dan vrede en rijkdom kent.
Het Hooglied is verbonden aan deze
Salomo. Niet aan de Salomo die met
zijn vrouwen de fout in ging, maar
aan de Salomo die model staat voor
het vrede-rijk van Christus. Het Hoog-
lied gunt ons een kijkje in dat vrede-
rijk. Het geluk dat hoort bij Gods ko-
ninkrijk wordt op een bepaald punt
uitvergroot: dat van de liefde tussen
man en vrouw.

Paradijselijk

Natuurlijk is dat niet toevallig zo
gekozen. Was de lief& tussen man
en vrouw ook al niet het toppunt
van Gods scheppingswerk? Zo
staat het immers in Genesis 1 en 2.
Genesis 1 loopt uit op de scheg-
ping van de mens, als man en
vrouw. Genesis 2 geeft ons van dat
laatste een uitvergroting: de be-
schrijving van het paradijs, waar

man en vrouw elkaar in liefde vin-
den. De bedoeling van het boek
Hooglied zou je dan ook zo kunnen
samenvatten: het vrede-rijk van
Christus brengt ons terug in het pa-
radijs!

Vandaar ook de titel 'Hooglied',
letterlijk 'lied der liederen'. Een
Hebreeuwse manier om de overtref-
fende trap aan te duiden, 'het hoog-
ste lied'. Hier vind je het aller-
mooiste van & hele Bijbel, ja van
de hele wereld.

Zo'n titel zou overdreven zijn als
het alleen ging om zomaar een jon-
gen en zomaar een meisje die in
liefde naar elkaar toegroeien, Ze-
ker, als je midden in die periode
zit, kun je het gevoel hebben dat er
in de hele wereld niets belangrij-
kers bestaat dan dat. Maar in Gods
Woord vindt dat beslist geen steun:
daar wordt telkens gewaarschuwd

voor mensen die blindvaren op hun
verliefde gevoelens. Het koninkrijk
van Christus gaat voor!

Maar het boek Hooglied heeft juist
ook het oog op dat koninkrijk van
God in Christus. Dat zit in die ver-
wijzing naar Salomo. Zijn vrede-
rijk is het decor voor het schitteren-
de leven van de liefde, zoals dat
hier beschreven wordt. Het k&-
rijk van Christus geeft de &&
om weer te genieten van het hoog-
ste geluk dat God aan de mensen
gegeven heeft.

Verwezen is naar de volgende werken:
G.Ch. Aalders, *Het Hooglied*, Kampen:
Kok, 1952 (serie: Commentaar op het Oude
Testament).

G. Gerleman, *Ruth/Das Hohelied*, Neukir-
chen-Vluyn: Neukirchener Verlag, 1981²
(serie: Biblischer Kommentar Altes Testa-
ment).

J.H. van der Hoeven, *Het Hooglied* (schet-
sen bij het Calvinistisch Jongelingsblad,
voorjaar 1983).

H.M. Ohmann, *Het Hooglied. De koning te
rijk*, Barneveld: De Vuurbaak [1988].

Mensvormig

Aan L.V.*

O God, geen zon wijst ons uw spoor,
geen kiem meldt hoe U heet;
wie kracht benut als metafoor
stelt U als energiebron voor
waar hij ook niets van weet.

O God, ik noem U dus geen Kracht,
geen Al of stille Grond,
of wat een bang hart meer bedacht
omsloten door de dodenwacht
van onze horizont.

O God, uw mond breekt hier doorheen
met macht. Uw lichaamstaal
(uw arm beweegt als spier op been)
stemt met de ribben overeen
waar ik in ademhaal.

Willem L. Meijer

* Leo Vroman

ORGANISATIE VAN GEREFORMEERD ONDERWIJS IN BELLVILLE, ZUID-AFRIKA

opvoeding en
onderwijs

Deze zomer bracht de heer **J. Messelink**, plaatsvervangend directeur van het Gereformeerd Pedagogisch Centrum te Zwolle, een **werkbezoek** aan Zuid-Afrika. Hij sprak daar onder andere met de heer **J. Moes**, voorzitter van het schoolbestuur van de Gereformeerde basisschool in Bellville, een voorstad van Kaapstad, over de problemen die deze kleine school ondervindt en de wijze waarop de leden van **Die Vrye Gereformeerde Kerk** daarmee omgaan. Op verzoek van de heer Messelink schreef de heer Moes daarover het volgende instructieve artikel.

G.J. van Middelkoop

1. Inleiding

Op 13 juni 1955 heeft een aantal leden van **Die Vrye Gereformeerde Kerk** te Kaapstad de Vereniging vir Gereformeerde *Skoolonderwys* opgericht. Deze vereniging is tot stand gebracht om te streven naar het oprichten van een gereformeerd

In Bellville, een voorstad van Kaapstad in Zuid-Afrika, staat een gereformeerde basisschool. Deze school heeft een kerkelijke verbintenis met **Die Vrye Gereformeerde Kerk** (VGK), een zusterkerk van de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt) in Nederland. Het aantal leerlingen vanuit de VGK is te beperkt om slechts met hen een basisschool in stand te houden. Daarom wordt gezocht naar een vorm om ook ouders van buiten de VGK bij deze school te betrekken. In dit artikel wordt toegelicht wat de huidige onderwijsstructuur is om te proberen zowel het gereformeerde karakter van het onderwijs te handhaven alsook een breder draagvlak voor de school te vinden.

de basisschool, waar gereformeerd onderwijs gegeven wordt en waar gereformeerde ouders zelf verantwoordelijkheid dragen voor het onderwijs aan hun kinderen. In 1960 is begonnen met een 'zaterdag-school'. Daar ontvingen kinderen van de kerk van de leeftijd 8 tot 15 jaar op zaterdagmorgen onderwijs in bijbelkennis en kerkgeschiedenis.

Op 19 januari 1977 kon de gereformeerde school geopend worden, waar onderwijs gegeven werd door twee leerkrachten aan 24 leerlingen, verdeeld over vier klassen van 'Sub-Standaard A' (Groep 3) tot Standaard 2 (Groep 6). De school groeide uit tot een volledige Zuid-afrikaanse basisschool met zeven klassen (Groep 3 tot en met het eerste leerjaar van het voortgezet onderwijs) met een leerlingenaantal

van 60. Op 14 november 1992 kon op het nieuwe terrein van de kerk ook een nieuw schoolgebouw in gebruik genomen worden met moderne ruime lokalen. De bouw van deze school is gefinancierd door de Nederlandse Stichting Hulpverlening aan Gereformeerd Onderwijs in het Buitenland.

2. Recente ontwikkelingen

Als gevolg van de politieke en economische omstandigheden in Zuid-Afrika en van de leeftijdssamenstelling van de kerkelijke gemeente, is het aantal leerlingen de laatste jaren afgenomen. Indien de huidige samenstelling van de gemeente gehandhaafd blijft, zullen er in de kerk ongeveer veertig basisschoolleerlingen zijn. Een aantal van deze kinderen woont te ver van de

school om deze te kunnen bezoeken. Dit zou betekenen dat in de kerkelijke gemeente gemiddeld ongeveer 35 kinderen gereformeerd onderwijs zouden kunnen ontvangen. Verdeeld over de zeven klassen betekent dit gemiddeld vijf kinderen per klas.

De huidige financiële situatie van de school is, dat van de totale onderwijsbegroting 21% bijgedragen wordt door overheidssubsidie, 13% door donateurs in Nederland (meestal familie en vrienden), 32% door de ongeveer 25 ouders zelf en 34% door ongeveer 50 kerkleden die zelf geen kinderen op school hebben. Het is waarschijnlijk dat de overheidssubsidie voor privescholen sterk zal afnemen. Dit betekent dat de financiële last om de school in stand te houden voor de kerkelijke gemeenschap zal toenemen, met een verwachte voortgang & daling van & levensstandaard.

In het licht van deze ontwikkelingen zijn de volgende overwegingen op een vergadering van de schoolvereniging in April 1955 geformuleerd:

1. Er bestaat een gemeenschappelijke visie dat gereformeerd onderwijs belangrijk is en uitgebreid moet worden. Kleine klassen worden nadelig geacht voor de sociale ontwikkeling van het kind. Omdat het aantal kinderen van binnen de VGK afneemt moet de groei van de school van gereformeerde ouders van buiten de VGK komen.
2. Gereformeerde ouders zijn volgens hun doopbelofte verantwoordelijk voor de opvoeding en het onderwijs van hun kinderen. Alle ouders moeten daarom betrokken worden bij dit onderwijs. In de Zuid-Afrikaanse context kunnen ouders van buiten de VGK tot hun voordeel kennis nemen van ervaring met betrekking tot de beginselenpraktijk van gereformeerd onderwijs uit Nederland.
3. De toelating van kinderen van buiten de VGK en het betrek-

ken van hun ouders bij de school moet niet ten koste gaan van de kwaliteit van gereformeerd onderwijs. Het mag ook niet het VGK-eigenaarschap van de school aantasten.

3. Schoolstructuur-opties

Uit bovenstaande overwegingen is daarna verder nagedacht over de vormgeving van deze uitgangspunten. Daar zijn verschillende mogelijkheden uit voortgekomen — die in de volgende opties samengevat kunnen worden.

1. De schoolorganisatie blijft zoals het is, namelijk een kerkelijk gebonden school, met wel toelating van leerlingen van buiten de VGK, maar zonder invloed van hun ouders op de schoolorganisatie. De zwaardere financiële last voor het onderwijs moet in dat geval dus grotendeels door de gemeente gedragen worden. Deze optie zal echter niet voldoen aan overwegingen 1 en 2 hierboven.
2. De schoolorganisatie wordt volledig opengesteld voor alle ouders die gereformeerd onderwijs voor hun kinderen zoeken. Dit betekent dat de school van een kerkelijk gebonden school verandert in een confessioneel gereformeerde school. Deze optie zal niet voldoen aan overweging 3 hierboven.
3. Een tussen-oplossing wordt toegepast, waar zekere belangrijke factoren, zoals de benoeming van gereformeerde onderwijskrachten, worden verankerd.

Na een reeks indringende besprekingen, waarbij de gemoeiden soms erg in beroering kwamen, is bij meerderheid besloten om optie 3 te aanvaarden. Deze optie is inmiddels vorm gegeven, zoals hieronder beschreven.

A Prioriteiten van gereformeerd onderwijs

Een essentiële voorwaarde voor ge-

reformeerd onderwijs is dat dit onderwijs gegeven wordt door bekwaame leerkrachten die overtuigd gereformeerd zijn en dit ook in hun leven weerspiegelen. Dit houdt in dat deze leerkrachten actieve leden zijn van een gereformeerde kerk die ernst maakt met haar gereformeerde roeping. In zo'n geval staan de leerkrachten dus onder toezicht van een kerkenraad die in hun geestelijke en herderlijke leiding de leerkrachten wil bemoeiden, aansporen en, indien nodig, terechtwijzen. Er moet dus een grote mate van kerkelijke eenheid zijn voordat men leerkrachten aan kan trekken uit andere kerken dan de VGK.

De kerkelijke situatie in Zuid-Afrika is zodanig, dat er in andere gereformeerde kerken, zoals de Gereformeerde Kerken, de Nederduits Gereformeerde Kerk, de Nederduits Hervormde Kerk en de Verenigende Gereformeerde Kerk, nog betrekkelijk weinig belangstelling is voor gereformeerd onderwijs. Onderwijs wordt nog veelal gezien als een verantwoordelijkheid van de staat, waarvoor de ouders immers belasting betalen. Verder was het onderwijs in Zuid-Afrika in het verleden een steunpilaar in het bevorderen van de taal en cultuur van het Afrikaanse volk. De hoop van de ouders is doorgaans dat het staatsonderwijs nog enigszins een christelijk-nationaal karakter zal behouden. Er is een gebrek aan overtuiging van de noodzaak van gereformeerd onderwijs vanuit de doopbelofte. Er is steeds een mate van historische verbondenheid met de staatsschool in de buurt. Bovendien heeft men het beeld dat privescholen duur zijn. Gelukkig zijn er wel die er anders over denken, maar dit zijn vooralsnog 'stemmen van roependen in de woestijn'.

Om de vereiste ten aanzien van het selecteren en benoemen van overtuigde gereformeerde leerkrachten te handhaven, moet het orgaan dat daarvoor verantwoordelijk is dus ook volledig overtuigd zijn van de

belangrijkheid van gereformeerd onderwijs. Het personeel en het schoolbestuur dat hen benoemt vormen samen **een team** dat verantwoordelijk is **voor** het opstellen van een visie en het **realiseren** van de doelstellingen voor het gereformeerde onderwijs. Er moet dus tussen hen een **grote mate van geloofseenheid** bestaan. Dit betekent dat **het bestuur van de schoolvereniging, net zoals het personeel, actieve leden moeten zijn van een gereformeerde kerk die ernst maakt met haar roeping.**

Vanuit een gereformeerde visie dragen **gereformeerde ouders, door hun doopbelofte, verantwoordelijkheid voor de gereformeerde opvoeding en onderwijs** van hun kinderen. Wanneer kinderen van ouders van buiten de VGK toegelaten worden tot **een gereformeerde school**, kan die ouders **deze** verantwoordelijkheid niet ontzegd worden. Daarom moeten **ook gereformeerde ouders van buiten de VGK betrokken kunnen blijven bij het onderwijs van hun kinderen.** Toch moet juist de basis van hun belangstelling voor gereformeerd onderwijs niet **ondermijnd** worden door het verzwakken van het gereformeerde gehalte van dit onderwijs. Dit vereist een zorgvuldig uitgewerkt compromis. Een compromis **waar een optimum gevonden wordt tussen een zo groot mogelijke betrokkenheid van alle ouders, terwijl het gereformeerde karakter van de school gehandhaafd blijft.**

5. Praktijk in Bellville

Op grond van **bovenstaande overwegingen** heeft de **Vereniging vir Gereformeerde Skoolonderwys (VGS)** besloten om **een kerkelijk gebonden vereniging** te blijven. Maar zij zal **een deel van haar taken** afstoten. De vereniging zal dan bestaan uit de ouders en de begunstigers die leden zijn **van Die Vrye Gereformeerde Kerk (VGK).** De vereniging kiest jaarlijks uit zijn leden **een bestuur van (momenteel)**

vijf leden. De taak van het VGS-bestuur wordt hoofdzakelijk beperkt tot die van **werkgever van het personeel en eigenaar van de gebouwen en inboedel.** Dit houdt in dat het VGS-bestuur bij vacatures nieuw **onderwijspersoneel** benoemt. In de Grondwet van de VGS is vastgelegd dat de leden van de **VGS**, evenals het onderwijzend personeel, leden van de VGK moeten zijn. Dit is de 'verankering' van het gereformeerde karakter van het onderwijs, in overeenstemming met overweging 3 van **paragraaf 2.**

Het VGS-bestuur is **ook** verantwoordelijk voor de zakelijke aspecten van de school. Dit **betreft** fondswerving, subsidie, **werknemersvoorwaarden** en -voordelen, **instandhouding** van de gebouwen en terreinen, publiciteit, enz. Verder blijft de **VGS verantwoordelijk voor de richting en de kwaliteit** van het gereformeerde onderwijs. Dit laatste betreft bijvoorbeeld de **voortgaande** bekwaaming van het personeel door studie van onderwerpen die te **maken** hebben met het gereformeerde gehalte van het onderwijs, zoals het behalen van het in Zuid-Afrika aangeboden Diploma **Gereformeerd Onderwijs.** Naast de VGS bestaat er dan een **informele Ouder-Onderwijzer Vereniging (OOV)**, waarin **alle** ouders van de kinderen op school automatisch zeggenschap hebben. Op dit **moment** heeft de school in Bellville 40 leerlingen, **waarvan 33 van VGK-ouders (waarvan twee van de zendingsgemeente in Belhar)** en **zeven kinderen van vier ouders van buiten de VGK.** De **OOV heeft ook een bestuur, dat bestaat uit drie ou-**

ders die verkozen worden door alle ouders samen, **één vertegenwoordiger** van het VGS-bestuur en de vier leerkrachten. Dit bestuur heeft **meer een coördinerende functie.**

De taak van de OOV is om **als samenwerkingsorgaan** te functioneren tussen de ouders en de leerkrachten. Door de OOV kan het onderwijzend personeel overleg voeren met de ouders om praktische **onderwijszaken met hen te bespreken.** Dit betreft bijv. het viëren van openbare **vakantiedagen** op school, discipline en straf, gebruik van **commerciële** onderwijsmodules, begeleiding van sport, **muziek, houtbewerking** en naaidwerk, **excursies, PC's, software, enz.** Op deze manier worden **alle** ouders bij de praktijk van het onderwijs **betrokken.** Dit is de **realisering van overweging 2 in paragraaf 2.**

In het OOV-bestuur zit een lid van het VGS-bestuur om te zorgen voor de coördinatie van gemeenschappelijke zaken. Te denken valt aan zaken waarbij geld uitgegeven moet worden: zoals bij de aankoop van **onderwijsmodules**, en waar het **onderwijsbeleid** ter sprake komt. Op het **ogenblik** heeft **ook een** van de ouders van buiten de VGK zitting in het **OOV-bestuur** en het **kleid** is om **dit minstens** zo te houden.

In aanvulling op de VGS en de OOV bestaat er **ook** nog een **Personeel Advies Raad (PAR).** Deze PAR heeft een wisselende samenstelling afhankelijk van de behoefte van het onderwijzend personeel en de beschikbaarheid van **onder-**

HOTEN • VAN RIETSCHOTEN • VAN RIETSCHOTEN • VAN RIETSCHOTEN • VAN

VAN
HO
VAN
HOT
VAN
HOTEN • VAN RIETSCHOTEN • VAN RIETSCHOTEN • VAN RIETSCHOTEN • VAN

BOEKHANDEL
Uw boekenbestellijn 010-4820488

VAN RIETSCHOTEN

Keizerswaard 8, 3078 AM Rotterdam, Winkelcentrum Keizerswaard

wijskundigen. De PAR geeft, op verzoek van het personeel, aan hen advies over vaktechnische onderwijszaken.

De verwachting is, dat door deze organisatiestructuur overweging 1 van paragraaf 2 gerealiseerd zal worden en dat de school zal groeien door kinderen van gereformeerde ouders van buiten de VGK. Dit moet ondersteund worden door actieve publiciteitscampagnes. In het licht van de opmerking in paragraaf 4 over het kerkelijk klimaat in Zuid-Afrika, verwachten we geen dramatische groei maar wel een geleidelijke groei gedurende de komende jaren.

6. Opsomming

De huidige verdeling van verantwoordelijkheden met betrekking tot het gereformeerde onderwijs in Bellville, is nog maar een jaar in werking. Verschillende zaken moeten nog verder uitkristalliseren. Tot nu toe is de ervaring echter positief en zijn er geen conflicten inzake belangen of verantwoordelijkheden opgetreden. Deze oplossing geeft voldoende waarborg dat het gereformeerde karakter van het onderwijs gehandhaafd blijft, hoofdzakelijk door het beheer over de aanstelling van onderwijspersoneel.

Verder is er ook voldoende ruimte voor ouders van buiten de VGK om daadwerkelijk betrokken te raken bij het onderwijs van hun kinderen. Zij kunnen op deze wijze hun doopbelofte nakomen. Op deze manier kunnen we onze school tot een wijdere zegen laten zijn in deze omgeving, voor gereformeerde ouders. Onze ervaring is dat op deze manier gereformeerde ouders in de omgeving van de school zich meer bewust zijn geworden van het bestaan en het gereformeerde karakter van onze kerk en onze school.

De Beheerders van de **Stichting Greijdanus-Kruithof Fonds** maken bekend, dat voor studerende aan de Theologische Universiteit, Broederweg 15 te Kampen de mogelijkheid bestaat uit genoemd fonds een beperkte toelage te ontvangen. Hiervoor komen allereerst in aanmerking studerende die zich voorbereiden op een promotie. Eventuele verzoeken om in de cursus 1996/1997 een toelage uit dit fonds te ontvangen, dienen voor 14 november 1996 in ons bezit te zijn. Aanvraagformulieren kunt u opvragen bij de administratie van de Theologische Universiteit, Postbus 5026, 8260 GA Kampen, telefoon 038-3312878.

Uw kerkgebouw is toch wel bij Donatus verzekerd?

100% zekerheid

Als brand-, storm- of andere

schade dreigt, is het maar het beste als uw kerkelijke eigendommen bij

Donatus zijn verzekerd. Gewoon, omdat Donatus u de praktijk bewijst er te zijn wanneer Donatus het meeste nodig is! Bij calamiteiten van welke omvang en aard dan ook. Op basis van op maat gesneden voorwaarden.

50% premierestitutie

Bovendien is kiezen voor Donatus kiezen voor verantwoorde bestedingen. Jaarlijks wordt de winst van Donatus in de vorm van premierestitutie terug betaald. In de afgelopen 10 jaar bedroeg deze premierestitutie gemiddeld maar liefst 50%!

Samen sterk.

Donatus is een onderlinge

verzekeringmaatschappij. En dat betekent dat de leden samen de kracht van Donatus bepalen. Een gemeenschapsgedachte die er inmiddels toe heeft geleid, dat er ruim 75% van alle kerkgebouwen in Nederland bij Donatus is verzekerd.

Wilt u meer weten?

Vraag dan om een persoonlijk

gesprek met één van onze adviseurs. Ook als u nu nog elders bent verzekerd.

donatus

Vertrouwd verzekerd.

O.V.M Donatus w.u., Postbus 5055, 5201 GB 's Hertogenbosch, tel. 073-612 21 66

Geloofsbelijdenis als liefdesverklaring

Kerkinformatie van oktober 1996 publiceerde een proeve van een nieuwe vertaling van de *geloofsbelijdenis van Nicea*. De Raad van Kerken besprak deze in juni. De moderamina van de Samen op Weg-kerken bevelen deze vertaling aan om er ervaring mee op te doen in kerkdiensten.

De geloofsbelijdenis van Nicea is de oudste die alle kerken ter wereld gemeenschappelijk hebben. Tot dusver waren er echter zeker vijf verschillende versies. Ter bevordering van de eenheid werkte de Raad van Kerken naar een nieuwe tekst. Deze moest ook goed zingbaar zijn. De nieuwe tekst luidt:

Wij geloven in één God,
Vader Almachtig,
Maker van hemel en aarde,
van alles en allen, zichtbaar, onzichtbaar.
En in één Heer, Jezus Christus,
de eniggeboren Zoon van God,
uit de Vader geboren vóór alle tijden,
God uit God,
licht uit licht,
waarachtig God uit waarachtig God,
geboren, niet gemaakt,
één van wezen met de Vader,
door wie alles is geworden,
die om ons mensen en om ons heil is neergedaald uit de hemel
en vlees geworden uit de heilige Geest en de maagd Maria
en mens geworden;
die voor ons is gekruisigd onder Pontius Pilatus
en geleden heeft en is begraven
en opgestaan op de derde dag naar de Schriften
en opgegaan naar de hemel
en gezeten aan de rechterhand van de Vader
en weer komende met heerlijkheid
om te oordelen levenden en doden,
en zijn Koninkrijk zal geen einde hebben.
En in de heilige Geest, de Heer en Levendmaker,
die uitgaat van de Vader,
die samen met de Vader en de Zoon wordt aanbeden en
verheerlijkt,
die gesproken heeft door de profeten;
en in één heilige, katholieke en apostolische kerk;
wij belijden één doop tot vergeving van zonden,
wij zien uit naar de opstanding van de doden en het leven in de tijd
die komt.
Amen.

Kerkinformatie schrijft hier verder over:

De tekst

Elke regel zou een korte toelichting

verdiene. Hier lichten we er slechts enkele uit.

– De kerk heet in het Grieks: 'katholikos', het woord 'katholiek' stamt daar van af. Zeggen we nu: *katholiek*, dan bedoelen we vaak: rooms-katholiek, maar er zijn toch ook oud- en Grieks-katholieken? En zouden de SoW-kerken zich niet met goed recht *reformatorisch-katholiek* kunnen noemen? Het vaak gebruikte woord 'algemeen' is in onze samenleving zo algemeen, nietszeggend en neutraal geworden, dat we ons er maar weer aan moeten wennen het oudste woord opnieuw te gebruiken, rooms, reformatorisch en wat niet al samen!

– Eén groot verschil verdeelt de kerken uit het Westen en het Oosten van Europa: de kerk van het Westen voegde, na een eeuwenlang proces, in de vroege middel-

G.J. van Middelkoop

M meegelezen

eeuwen een woordje toe in de tekst over de Heilige Geest. Aan de zin: *die uitgaat van de Vader* voegde de paus namens de westerse kerk het woordje toe: *en van de Zoon*, in het Latijn: *filioque*. Hier schuilt een diepgaand verschil in het denken over de schepping, en het werk van de Geest in kerk en wereld, achter. Het laatste woord is er nog niet over gezegd. Maar in ieder geval overheerst nu de mening dat je aan een gezamenlijke tekst niet eenzijdig iets mag toevoegen. De anglicaanse en oud-katholieke kerken, verschillende protestantse theologen en Paus Johannes Paulus II: allen overwegen het 'terugnemen' van dit woordje, als blokkade voor het gesprek tussen de kerken, gecombineerd met een nieuw gesprek over de Geest die het aanschijn van de aarde vernieuwt.

– Alle kerken gebruiken de tekst: *Ik geloof*. In de geloofsbelijdenis die vooral in de liturgie van de doopviering een grote rol speelt, de *Apostolische Geloofsbelijdenis*, in de SoW-kerken het meest bekend, is dat ook inderdaad de oudste vorm. Het concilie stelde in 381 echter vast: *Wij geloven*. Graag grepen we weer terug naar deze oudste vorm, die juist het gezamenlijke van ons belijden zo goed uitdrukt. Geloven doe je immers niet alleen, maar in de gemeenschap die tijden en plaatsen overstijgt! Zo past het *wij geloven* bij uitstek in de gezamenlijke belijdenis, bijvoorbeeld in een oecumenische viering.

Zingen in de ruimte van de kerk
Wie zo 'Nicea' leest en zingt in de ruimte van de kerk kan nog bijzon-

dere ontdekkingen doen. Het is alsof de oude opbouw **alles** ai bevat waarover we met elkaar zouden kunnen spreken. 'Nicea' gaat van 'voor alle tijden' tot aan 'de tijd die komt', over God die maakt en God die levend maakt, handelt over de goddelijke **alomvattende** Drieëenheid, net zo goed als over de aardse afspiegeling daarvan, kerk, doop en een leven met visie op meer. Of, zoals **Van der Zee** het formuleerde: 'Het eerste wat gebeuren moet wanneer men bezig wil zijn met het credo en zijn **mogelijke** uitleg, is dat credo weer te beleven als een lofprijzing, een liefdesverklaring. Het is geen theoretische opsomming van **heilsfeiten** of leerstukken, het is **een adhesiebetuiging** aan de Drie-enige God die op **allerlei** wijzen Zijn loyaliteit aan zijn schepping bewezen heeft. Er is dus **alle** aanleiding om spoedig te laten horen dat **we het ene geloof ook** op één wijze kunnen zeggen en zingen!'

Heel informatief. Op dit moment slechts één kanttekening: het inzicht dat de Heilige Geest in ons leven komt vanuit de Vader én **vanuit** de Zoon, **mogen** wij niet opgeven. **Anders lopen** we gevaar de Heilige Geest en **Zijn** activiteit (in kerk en wereld) los te maken van **Christus**. En dat **spoort** niet met wat Christus zelf zegt in Joh. 14:26 en 16:12-15.

Eenheid van Gereformeerden

Uit De Wakker van 4 oktober jl. knippen we het volgende **stuk** van prof. **dr. W. van 't Spijker**:

Eenheid van gereformeerde belijders

In een interessante briefwisseling tussen deputaten kerkelijke eenheid van de Gereformeerde **Kerken** (Vrijgemaakt) en het hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond, te vinden in het rapport van de eerstgenoemden aan de G.S. **Berkel** en **Rodenrijs** 1996, trof ons een kleine veelzeggende zinsnede. Het hoofd-

bestuur trof een vergelijking tussen de naam **van** ons **deputaatschap** en dat van de Gereformeerde **Kerken**. Het laatste heet: 'Deputaten kerkelijke eenheid van de Gereformeerde Kerken'. **Ons deputaatschap** wordt genoemd 'Deputaten voor eenheid van Gereformeerde Belijders'. **Daaruit** leidde het hoofdbestuur **af**, dat de intentie van **vrijgemaakte** deputaten een andere **was** dan die van onze kerken. Wij zouden de eenheid **van** de belijders op het oog hebben, zij, de **vrijgemaakten**, kerkelijke eenheid. En dat **zou** in de cruciale periode waarin de **Bond** was **gekomen**, het complexe **karakter** van het S.O.W.-proces alleen maar ingewikkelder maken. Vandaar geen samensprekingen voorlopig. **Ook** onze deputaten kregen **een** negatief antwoord, met een ietwat andere **formulering**. De **Bond** had en **heeft** het druk. Daarvoor dient ieder begrip te hebben. Maar er **moet** niet even **een** klein vergissinkje tussen de regels van de kerkelijke correspondentie **door**glippen. Zijn wij, christelijke **gereformeerden**, een beetje minder eisend, doordat we in het **vaandel** van deputaten schrijven: **eenheid** van belijders, **terwijl** de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) bedoelen de eenheid van kerken? Een interessante kwestie!

Eenheid van gereformeerde kerken

Wat in de lieve **vrede**, dat is in de vrede die ons lief is tussen kerkelijke deputaten, kan er voor verschil zijn tussen het streven van gereformeerde belijders en dat van zodanige kerken? Spreekt de belijder op

eigen houtje **vandaag**? Of heeft hij, naar zijn gereformeerd-zijn zich soms verplicht **om** te spreken in de taal van de confessie? En spreekt die **gereformeerde** confessie soms over **een** niet nader gestipuleerde samenkomst van religieuze typen die iets **gereformeeds** over zich hebben, of spreekt zij over het samenkomen der christgelovigen in een gemeente die zich **geformeerd** heeft **naar** de orde die Christus daarvoor in zijn Woord heeft gegeven? **Hoe** zou men zich een eenheid **van** gereformeerde belijders **kunnen** indenken, anders dan in die geloofsstukken die **voor** hen van **onopgeefbare** betekenis zijn. Zou **men** kunnen zeggen: wij denken gelijk over de **Schrift**, gelijk **over** de genade, **gelijk** over toeëigening van het heil, maar **we** blijven het vraagstuk van de kerk voor ons uitschuiven naar **& 21e eeuw**? Maar is de **kerk** dan op **iets anders gebouwd** dan op de Schriften? En heeft zij een andere prediking dan die der genade? En heeft de **kerk** niet zelf een bemiddelende plaats in die **toeëigening**? Kortom, is **die** belijdenis der belijders niet de belijdenis van en ook omtrent de **kerk**? Wellicht heeft de Bond op dit moment **geen** tijd. De tijd van de **gereformeerde** belijders is echter nog slechts kort. De zaak heeft haast. **Ook** dat zegt de Geest **van** het reeveil. **Zijn** **zaak** is die des Konings. Daarom.

De Regenboog
Chr. Boek- & muziekhandel
Straatweg 158 / 3621 BW Breukelen
tel. 0346-265422

C column

Jongetje

Zo'n feestje waarvoor maar lukraak is uitgenodigd. Of misschien wel helemaal niet uitgenodigd. Zelf ben ik meegetroond door een vriend. Allemaal onbekenden: alleen de gastvrouw is een bekende maar verre zon, waaromheen al genoeg satellieten draaien. Ik beperk mij tot de ster op het etiket van mijn pilsje. Voorzichtig krab ik met mijn nagel het papier rond de ronde sier weg. Niet mijn soort feest.

'Hoi', zegt ze, en ze laat zich naast mij zakken. Ik herken haar het eerst aan haar parfum. De aangename geur prikkelt mijn geheugen: Heleen, laatbloei, zesentwintig, Pabo (niet die van ons, de andere was dichterbij, maar haar ouders zijn er faliekant op tegen, ze had naar Zwolle gemoeten) intelligent, aangenaam gezelschap. Eindelijk!

'Hallo! What's a beautiful girl like you doing in a dump like this?'

'Ken je nog meer cliché's?'

'Jawel, maar ik ben er zuinig op'.

'Jaja...'

'Hoe is je stage?'

'Zwaar, boeiend. Ik ben toch in die achterstandswijk terechtgekomen'.

'Christelijke school?'

'Met een kleine 'c'.'

'Hoe klein?'

'Ach we krijgen van alles binnen. Veel ouders dumpen hun kinderen bij ons omdat we nu eenmaal dichtbij zitten. De meesten doen nergens aan. Maar... we vertellen een bijbelverhaal, we bidden, soms heb je een gesprekje, het zijn kleine kinderen'.

'En je ouders?'

'Hoezo m'n ouders?'

'Hebben je ouders zich inmiddels neergelegd bij het feit dat hun welopgevoede dochter niet voor de Gereformeerde Pabo heeft gekozen?'

'Ja hoor'.

'Een wonder dus'.

'Jaah...zo kun je het wel noemen, denk ik'. Ineens is ze ver weg. Het ijs in haar glas rinkelt.

'Wat is er gebeurd?'

'Henk heeft ze bekeerd'.

'Henk...'

'Een jongetje uit mijn groep. Acht jaar. Kreeg kanker'.

Ze zwervt door haar geheugen: 'Vlotte babbel, leuk ventje om te zien, tot zijn haar uitviel...Het deed me denken aan foto's uit een kinderkamp van de nazi's... Zulke ogen. Afschuwelijk. Z'n grootouders geloofden nergens in. Leuke lui, dat wel. En de wanhoop nabij natuurlijk'.

'En...?'

'Dood. Hij is dood. Gecremeerd...'

'Maar hij heeft jouw ouders bekeerd?'

'Ja. Op een woensdag waren ze samen op school: Henk, zijn vader en zijn moeder. We zouden in de groep praten over Henk's ziekte, en dat het niet goed ging. Zo dapper, maar zij kon het niet voor elkaar houden. Begon te huiltien in de groep. Staat Henk ineens op, loopt naar d'r toe, legt zijn armpje om haar schouder en zegt: 'Jullie hoeven geen verdriet te hebben. Ik ga toch naar de Here Jezus!'

Dat heb ik mijn ouders verteld'.

Ons zwijgen ligt als een eiland in het ruimoer van een feest.

Adrian Verbree

U uit de kerken

Beroepen te Vlissingen: kand.

J.J.T. Doedens te Kampen; te Enschede-Oosten te Hardinxveld-Giessendam: A. de Jager te Berkum; te Rotterdam-Zuid: kand. C.

van Dijk; te Lisse en Voorschoten: kand. J.J.A. Colijn te Kampen; te IJsselmuiden-Grafhorst: kand.

J.J.A. Colijn te Kampen; te Bergen

op Zoom i.c.m. Middelhamis:

kand. M.J.C. Blok te Kampen.

Beroepbaar

Kandidaten:

C. van Dusseldorp, Postgrevestraat 12,8271 VC IJsselmuiden, ☎ (038) 332 84 24.

Bedankt voor Bunschoten-Oost:

G.F.Overweg te Vrouwenpolder.

Intrede

Wezep – Op zondag 20 oktober jl.

deed ds. P.M. de Wit intrede in de gemeente te Wezep. Bevestiger was ds. G. Timmermans te Zwartsluis.

Nieuw adres ds. P.M. de Wit: Cal-lunastraat 24,8091 VT Wezep, ☎ (038) 376 97 16.

Adreswijzigingen e.d.

Steenwijk: * Scriba: J. Huisman, Oosterwijkstraat 63,8331 EC Steenwijk (pag. 84).

Rotterdam-Noord: Scriba: N.W. Wamsteeker, Wilgenlei 662,3053 CT Rotterdam, tel.: 422 02 80 (pag. 144).

Persbericht

In onze tijd zijn veel mensen op zoek. Naar zichzelf, naar de zin van het leven, naar liefde. Maar het is de vraag wat ze vinden. Want alleen God is liefde, alleen Hij kan het leven zin geven. Hij doet dat door Jezus Christus. God maakt mensen nieuw en leert ze zijn liefde te weerspiegelen.

Over dit thema organiseert het Landelijk Verband voor Evangelisatie-arbeid een congres. Dit evangelisatiecongres wordt gehouden op zaterdag 26 oktober in de Veluwehal in Barneveld. 's Ochtends houdt ds. J.W. Roosenbrand een bijbelstudie. Vervolgens geven ds. J.T. Oldenhuis en ds. H.J.D. Smit een uitwedding van het thema. Verder is er samenzang afgewisseld met het optreden van een koor en een dramagroep, het aanleren van een nieuw lied en een videopresentatie. In de pauze zijn er diverse stands te bekijken en organiseert het gospelkoor Tin Speransa een sing-in. Ook wordt er een lunchpauze-dienst gehouden. 's Middags wordt het thema concreet uitgewerkt in een dertigtal workshops. Deze dag is bestemd voor ieder gemeentelid w heeft als doel om elkaar te stimuleren in het getuigen van Gods liefde. Meer informatie over deze dag, inclusief het programma, is te vinden in het septembernummer van O p dracht.

